

Dragan Milanović¹
Hrvoje Čustonja²
Zrinko Čustonja¹

Pregledni rad

¹*Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Hrvatski školski športski savez*

ŠKOLSKI ŠPORT U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

UVOD

Radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika, u školama se organiziraju izvannastavne aktivnosti. Jedna od izvannastavnih aktivnosti učenika je i šport te sukladno tome školski šport podrazumijeva športske aktivnosti učenika koje se odvijaju izvan nastave, a u sklopu škole, odnosno školskog športskog društva.

Zakon o športu (NN 71/06) propisao je kako radi provođenja izvannastavnih športskih aktivnosti učenika, školski odbori u osnovnim i srednjim školama osnivaju školska športska društva bez pravne osobnosti. Pored toga, isti zakon je propisao kako školska športska društva za svoj rad i aktivnosti koriste prostore škole te kako imaju prioritet u njihovom korištenju. Poseban status školskih športskih društava propisan je člankom 5. Zakona o športu koji govori kako sustav športa u Republici Hrvatskoj čine fizičke osobe, pravne osobe te školska športska društva bez pravne osobnosti.

Iz navedenih zakonskih propisa vidljivo je kako školska športska društva predstavljaju temeljnu organizacijsku jedinicu školskog športa u Republici Hrvatskoj te kako se školskim športom smatraju samo one izvannastavne športske aktivnosti učenika koje se provode u sklopu školskog športskog društva. Unutar školskog športskog društva postoje razne športske sekcije u kojima učenici treniraju izabrani šport ili športove te u sklopu kojih nastupaju na školskim športskim natjecanjima

Međunarodna školska športska federacija / International School Sport Federation (ISF) definira školski šport kao bilo kakvu športsku aktivnost koja se odvija u školama i koja je organizirana i odobrena od školskih vlasti. (International School Sport Federation, ISF, 2006) Pored toga, ISF kao ciljeve školskog športa navodi tjelesni, intelektualni, moralni, socijalni i kulturni razvoj svih učenika pod uvjetom da sve organizirane športske aktivnosti poštuju odgojne i obrazovne ciljeve.

Pod pojmom školski šport i u Hrvatskoj i u svijetu podrazumijevaju se gotovo identične aktivnosti s istim ili sličnim ciljevima i zadaćama. Bavljenje športom, posebno u današnje doba velike informatizacije, postaje najvažniji čimbenik zdravog

načina življenja, odnosno zdravog i cjelokupnog razvoja svake osobe, što je posebno istaknuto kod mladih osoba. Stoga je uloga školskog športa, zadovoljavanje nekih od osnovnih ljudskih potreba putem športa unutar odgojno obrazovnog sustava, izuzetno velika. (Milanović i sur., 2009)

Cilj je ovoga rada pregled sustava školskoga športa u Hrvatskoj i nekim europskim zemljama. Izabrane su zemlje za koje su nam u ovom trenutku podaci o školskom športu bili dostupni.

ISKUSTVA DRUGIH ZEMALJA

Međunarodna školska športska federacija

Međunarodna školska športska federacija (International School Sport Federation, ISF) osnovana je 4. lipnja 1972. godine u Luksemburgu, a danas ima 71 zemlju članicu s pet kontinenata te obuhvaća gotovo 500 milijuna djece. Vrhovno tijelo ISF-a je Generalna skupština koju čine predstavnici svih punopravnih zemalja članica. Pored Generalne skupštine postoje Izvršni odbor i Tehnička komisija, te Predsjednik i Glavni tajnik. (ISF, 2006)

ISF organizira svjetska školska prvenstva u 12 športova, a prvenstva se organiziraju svake dvije godine. U parnim godinama održavaju se prvenstva u: rukometu, odbojci, stolnom tenisu, badmintonu, krosu i skijanju. U neparnim godinama održavaju se prvenstva u: nogometu, košarci, tenisu, plivanju, atletici i orijentacijskom trčanju. Svake četiri godine održavaju se Gimnazijade koje uključuju individualna natjecanja u atletici, plivanju i gimnastici. Specifičnost Gimnazijade je da se natjecatelji biraju na nacionalnoj razini i ne moraju nužno biti iz iste škole. Gimnazijade se održavaju od 1974. godine, a na njima nastupa oko 3.000 sudionika te predstavljaju najveći školski športski događaj na svijetu. Sljedeća Gimnazijada, kao najveći događaja ISF-a, organizirat će se u Puerto Rico 2013. godine, a iduće, 2012. godine na rasporedu su svjetska školska prvenstva u sljedećim športovima: skijanje (Italija), stolni tenis (Italija), rukomet (Hrvatska), badminton (Portugal), kros (Malta), odbojka (Francuska). Pravo nastupa na Svjetskim školskim prvenstvima imaju školske ekipe koje moraju biti sastavljene od učenika iz iste škole te učenici u dobi od 15 do 17 godina. (<http://www.isfsports.org>)

Svjetsko školsko prvenstvo u rukometu 2012. godine održat će se u Hrvatskoj, u Varaždinskoj županiji te će to biti drugo Svjetsko školsko prvenstvo organizirano u Hrvatskoj. U Poreču je 2006. godine održano Svjetsko školsko odbojkaško prvenstvo. Svjetsko školsko rukometno prvenstvo spada među najmasovnija Svjetska školska prvenstva te okuplja 48 rukometnih ekipa, odnosno preko 900 sudionika.

Školski šport u Engleskoj

U Engleskoj se od 2002. godine provodi nekoliko nacionalnih programa s ciljem razvoja i povećanja uključenosti školske djece u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture i školski šport pod zajedničkim nazivom „The national PE, School Sport and Club Links strategy”. (Department for Education and Skills, DfES), Department for Culture, Media and Sport, DCMS, 2005) Jedan od programa je i „School Sport Partnership Programme” u koji je uključeno više od 21.000 osnovnih škola u Engleskoj. Kao rezultat provedbe tog programa svake godine analiziraju se različiti pokazatelji školskoga športa u Engleskoj te je objavljeno više dokumenata pod nazivom „School Sport Survey”. (Department for children, schools and families, DCSF, 2007)

Prije pokretanja programa „School Sport Partnership Programme” u Engleskoj je svega oko 25% školske djece bilo uključeno u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture i školski šport. U školskoj 2003/2004. godini program je obuhvaćao 8.105 škola i uključenost školske djece u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture (2 sata tjedno) i dodatni sat školskoga športa u tim školama iznosila je 62% učenika. U školskoj godini 2006/2007. u program je bilo uključeno 21.745 škola i u program je bilo uključeno 86% učenika čime je dostignut strateški cilj o uključivanju 85% učenika u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture i školski šport. U školskoj godini 2006/2007, najpopularniji školski šport u Engleskoj je bio nogomet. U čak 98% škola postojala je nogometna sekcija. Slijede atletika sa sekcijama u 92% škola te kriket sa sekcijama u 89% škola. U međurazrednim školskim športskim natjecanjima, sudjelovalo je čak 71% svih učenika, a 37% učenika je sudjelovalo na međuškolskim športskim natjecanjima. Škole u Engleskoj nude prosječno čak 16 različitih športskih sekcija, a svaka škola u prosjeku ima ostvarenu suradnju sa 6 različitih športskih klubova. (DCSF, 2007)

Školski šport u Izraelu

U sustavu školskih športskih natjecanja u Izraelu prisutni su sljedeći sportovi: košarka, rukomet, odbojka, nogomet, mali nogomet, atletika, kros, stolni tenis i odbojka na pijesku. Natjecateljske kategorije su im 5. i 6. razredi, zatim 7. i 8. razredi, 9. razredi te 10. do 12. razreda. Većina profesora TZK priprema svoje školske ekipe za natjecanja volonterski – samo nekolicina njih dobiva naknadu, ukoliko uspiju uvjeriti ravnatelja škole u njihovu važnost. Školski športski klubovi ustrojani su na volonterskoj bazi, a treninge imaju u popodnevnim satima. Svaki školski športski klub mora imati jednu mušku i jednu žensku natjecateljsku sekciju te najmanje dvije amaterske sekcije, odnosno sekcije koje se ne natječu. Svaka natjecateljska grupa mora imati minimalno dva sata treninga i jednu utakmicu tjedno. U Izraelu postoji oko 3.500 škola, a samo u njih 280 postoji školski športski klub. (ISF, 2002)

Školski šport u Danskoj

Danski školski športski savez osnovan je 1946. godine, a danas savez ima 16 regionalnih školskih športskih saveza te 9 zaposlenika. Glavni cilj Saveza je promovirati školski šport kao način zdravog života. Pored niza aktivnosti u koje su uključene brojne škole, jednom godišnje organiziraju Nacionalna školska prvenstva u nogometu, rukometu, košarci, odbojci i atletici. Međutim najuspješniji projekt im je „Dan tjelesnog vježbanja za sve škole” tijekom kojeg je preko 700.000 učenika uključeno cijeli dan u određene športske aktivnosti. Danski školski športski savez organizira edukacije za športske trenere, izdaje svoj vlastiti časopis te izdaje brojne različite edukacijske materijale. (ISF, 2005)

Školski šport u Bugarskoj

Prema podacima iz publikacije ISF-a „Open Door”, u Bugarskoj je za školski šport nadležna „Državna agencija za mlade i sport”. Pored mnogih projekata kojima promoviraju i organiziraju školski šport, zanimljivo je istaknuti projekt „Školske športske igre”. Školske športske igre održavaju se jednom godišnje, postoje 4 razine natjecanja, a održavaju se u 9 športova koji su dio nacionalnog edukacijskog kurikulumu tjelesne i zdravstvene kulture. (ISF, 2006a)

ŠKOLSKI ŠPORT U HRVATSKOJ

Hrvatski školski športski savez

Temeljem Zakona o športu, krajem 2006. godine osnovan je Hrvatski školski športski savez i od 2007. godine cjelokupni školski šport u Hrvatskoj odvija se pod ingerencijom Hrvatskog školskog športskog saveza.

Hrvatski školski športski savez (HŠŠS) je nacionalni školski športski savez u koji se udružuju županijski školski športski savezi i Školski športski savez Grada Zagreba, a radi usklađivanja aktivnosti svojih članica i organiziranja natjecanja školskih športskih društava. (Zakon o športu, čl. 57) HŠŠS je osnovan u svrhu razvoja školskog športa u Hrvatskoj. Zadaće HŠŠS-a su: poticanje i promicanje školskog športa u Hrvatskoj, usklađivanje aktivnosti školskih športskih društava u županijama i gradu Zagrebu i organizacija natjecanja školskih športskih društava. (HŠŠS, 2010) Dvije su glavne programske aktivnosti HŠŠS-a, koje ujedno predstavljaju i okosnicu školskog športa u Hrvatskoj, a to su: Državno prvenstvo školskih športskih društava Republike Hrvatske i djelovanje univerzalnih športskih škola.

Državno prvenstvo školskih športskih društava Republike Hrvatske

Kako je glavna zakonska obaveza HŠŠS-a organizirati natjecanja školskih športskih društava, glavna programska zadaća HŠŠS-a je organizacija jedinog službenog natjecanja školskih športskih društava – Državnog prvenstva školskih športskih društava Republike Hrvatske (Državno prvenstvo). U školskoj godini 2010/2011., HŠŠS organizira Državno prvenstvo u 11 športova za učenike osnovnih škola te 8 športova za učenike srednjih škola. (tablica 1)

Tablica 1. Popis športova na Državnom prvenstvu školskih športskih društava Republike Hrvatske (Hrvatski školski športski savez, 2011.)

Osnovne škole		Srednje škole	
dječaci	djevojčice	mладиći	Djevojke
Mali nogomet		Mali nogomet	
Rukomet	Rukomet	Rukomet	Rukomet
Košarka	Košarka	Košarka	Košarka
Odbojka	Odbojka	Odbojka	Odbojka
Atletika	Atletika	Atletika	Atletika
Gimnastika	Gimnastika	Stolni tenis	Stolni tenis
Plivanje	Plivanje	Badminton	Badminton
Stolni tenis	Stolni tenis	Kros	Kros
Badminton	Badminton		
Šah	Šah		
Kros	Kros		

Državno prvenstvo sastoji se od nekoliko razina natjecanja: a) općinska i gradska natjecanja – natjecanja na razini gradova ili općina koja se, ovisno o broju prijavljenih ekipa, organiziraju za one športove za koje vlada veći interes, kup ili liga sustavom te sukladno tome i broj natjecateljskih dana varira od jednog do desetak dana, b) županijska natjecanja – natjecanja na razini županija koja se organiziraju u svim športovima Državnog prvenstva, a sustav natjecanja i broj natjecateljskih dana ovisi od županije do županije, odnosno, opet od broj prijavljenih ekipa na razini županije – natjecanja se održavaju u ingerenciji županijskih školskih športskih saveza c) poluzavršna natjecanja – natjecanja se održavaju u 6 regionalnih skupina (5 skupina po 4 županije, plus Grad Zagreb kao šesta skupina), a nastupaju isključivo pobjednici županijskih natjecanja – natjecanja se održavaju u ingerenciji HŠŠS-a i d) završnica Državnog prvenstva – finalna natjecanja Državnog prvenstva na kojoj nastupaju samo pobjednici poluzavršnih natjecanja - natjecanja se održavaju u ingerenciji HŠŠS-a.

U školskoj godini 2008/2009., na županijskim natjecanjima Državnog prvenstva nastupalo je čak 9.751 ekipa, odnosno 87.790 učenika. (tablica 2)

Tablica 2. Broj učenika i ekipa uključenih u natjecanja školskih športskih društava na županijskoj razini u školskoj godini 2008/2009., po sportovima (Hrvatski školski športski savez, 2009)

sport		ukupno OŠ (m+z)		ukupno SŠ (m+z)		ukupno OŠ i SŠ (m+z)		
		ekipa na natjecanju	broj učenika	ekipa na natjecanju	broj učenika	ekipa na natjecanju	broj učenika	broj učenika %
1	Rukomet	722	8.711	403	4.853	1.125	13.564	15,45%
2	Nogomet	732	8.662	321	3.956	1.053	12.618	14,37%
3	Košarka	621	7.309	397	4.834	1.018	12.143	13,83%
4	Odbojka	603	7.033	411	5.068	1.014	12.101	13,78%
5	Atletika	453	5.293	294	3.468	747	8.761	9,98%
6	Kros	555	3.855	365	1.616	920	5.471	6,23%
7	Stolni tenis	636	2.031	352	1.108	988	3.139	3,58%
8	Plivanje	234	1.913			234	1.913	2,18%
9	Šah	339	1.388			339	1.388	1,58%
10	Badminton	148	464	119	373	267	837	0,95%
11	Tenis	262	802			262	802	0,91%
12	Streljaštvo	181	575			181	575	0,65%
13	Gimnastika	124	616			124	616	0,70%
	ostali sportovi	276	2.167	198	1.530	474	3.697	4,21%
	od 4. do 6. raz	1.005	10.165			1.005	10.165	11,58%
ukupno:		6.891	60.984	2.860	26.806	9.751	87.790	100,00%

Prema podacima iz Godišnjaka HŠŠS-a za školsku godinu 2009/2010., na 214 poluzavršnih natjecanja Državnog prvenstva za školsku godinu 2009/2010. nastupalo je 782 ekipe, odnosno 6.354 učenika, a na Završnici Državnog prvenstva 214 ekipa, odnosno 1.685 učenika.

Temeljem svega navedenog možemo zaključiti kako je Državno prvenstvo najveće i najmasovnije športsko natjecanje u Hrvatskoj koje na svim razinama okuplja gotovo 100.000 učenika.

Univerzalna športska škola

Univerzalna športska škola namijenjena je djeci od šeste do desete godine života, tj. učenicima od prvoga do četvrtoga razreda osnovne škole. Program nije usmjeren na treniranje športova i natjecanje već na poticanje optimalnoga razvoja motoričkih potencijala djece u dobi od šest do deset godina. Cilj programa univerzalne športske škole uključivanje je što većeg broja najmlađih učenika u športske i tjelovježbene aktivnosti, odnosno stvaranje navika svakodnevnoga tjelesnog vježbanja kod najmlađih učenika. Učenici pod stručnim nadzorom kineziologa, igrajući se na zanimljiv i za njihovu dob pedagoški i kineziološki primjeren način, uče osnovne oblike kretanja, kao i osnovne elemente brojnih športova. Program se održava tijekom cijele školske godine 2 puta tjedno po 45 minuta, a pohađanje programa je za sve učenike potpuno besplatan. Ako se uzme u obzir broj potrošenih sredstava i broj uključenih učenika, dolazi se do podatka kako program univerzalne športske škole po jednom učeniku, godišnje košta samo 336,69 kuna (za odrađenih oko 65 školskih sati).

Program Univerzalne športske škole pokrenut je u školskoj godini 2007/2008. u 155 osnovnih škola u svim hrvatskim županijama i Gradu Zagrebu, a danas se održava kroz 287 odjeljenja u 245 osnovnih škola. Tijekom 2010. godine ukupno je odrađeno čak 17.805 školskih sati programa Univerzalne športske škole.

Tablica 3. Broj odjeljenja, broj škola i broj djece u programu Univerzalne športske škole od školske godine 2007./2008. do danas

školska godina	broj odjeljenja	broj škola	broj djece
2007/2008	157	155	3.588
2008/2009	209	202	4.645
2009/2010	283	258	6.228
2010/2011	287	245	6.350

Upravo Univerzalna športska škola može u budućnosti predstavljati temelj cjelokupnog športa u Hrvatskoj na način da postavlja temelje za stvaranje budućih vrhunskih športša jer upravo stjecanje većeg broja motoričkih znanja u ranijim fazama športskog razvoja iz raznih športskih grana omogućuje uspješniju športsku specijalizaciju kasnije.

Uključenost učenika u školski šport

Kao što je vidljivo iz prethodno spomenutih podataka, u Državno prvenstvo i Univerzalnu športsku školu uključeno je oko 105.000 učenika. Pored toga još svakako

treba dodati određen broj učenika koji je aktivan na međurazrednim natjecanjima, odnosno koji su uključeni u školske športske aktivnosti na razini škole, ali zbog velike konkurencije ne nastupaju na službenim školskim natjecanjima.

U prikazanim podacima (tablica 4) možemo uočiti da je na području cijele Republike Hrvatske u treninge i natjecanja školskih športskih društava u osnovnim školama uključeno nešto više od 22% djece, odnosno nešto više od 21% učenika srednjih škola.

Tablica 4. Uključenost učenika 1. - 4. razreda, 5. - 8. razreda, 1. - 8. razreda osnovnih škola i 1. - 4. razred srednjih škola u školski sport

	Postotak učenika uključenih u ŠŠD	ŠŠD/m	ŠŠD/ž	Ukupno (m) / ŠŠD (m)	Ukupno (ž) / ŠŠD (ž)
OSNOVNA ŠKOLA 1. – 4. RAZRED	11,60%	61,11%	38,89%	13,73%	9,33%
OSNOVNA ŠKOLA 5. – 8. RAZRED	32,06%	60,32%	39,68%	37,21%	26,49%
OSNOVNA ŠKOLA 1. – 8. RAZRED	22,07%	61,06%	38,94%	26,08%	17,79%
SREDNJA ŠKOLA 1. – 4. RAZRED	21,27%	59,61%	40,39%	25,13%	17,34%

Legenda: ŠŠD/m – postotak dječaka uključenih u rad školskih športskih društava; ŠŠD/ž – postotak djevojčica uključenih u rad školskih športskih društava; UKUPNO (m)/ŠŠD(m) – postotak dječaka uključenih u rad školskih športskih društava u odnosu na ukupan broj dječaka; UKUPNO(ž)/ŠŠD(ž) – postotak djevojčica uključenih u rad školskih športskih društava u odnosu na ukupan broj djevojčica.

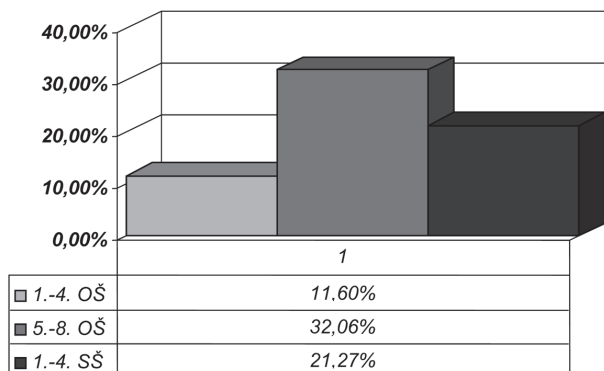
Od broja uključenih učenika u rad školskih športskih društava čak oko 61% otpada na dječake, dok je svega oko 39% djevojčica u osnovnoj školi što predstavlja značajnu razliku. Slična je situacija i u srednjim školama. Navedeno nam svjedoči o znatno manjem broju djevojčica uključenih u sustav školskoga športa u osnovnoj i srednjoj školi u odnosu na dječake.

Iz podataka u tablici 3 također je razvidno kako postoji značajna razlika u postotku učenika osnovnih škola uključenih u sustav školskoga športa između učenika mlađe školske dobi (od prvoga do četvrtoga razreda) i učenika koji pohađaju više razrede osnovne škole (od petoga do osmoga razreda). Potrebno je učiniti dodatne organizacijske napore i posebno stimulirati uključivanje učenika nižih razreda u sustav školskoga športa.

Ukoliko se usporedi postotak od oko 32% učenika od petoga do osmoga razreda osnovne škole koji su uključeni u osnovnoškolska športska društva, zapaža se da se postotak učenika uključenih u srednjoškolska športska društva smanjen za oko 35%,

odnosno na svega 21% učenika (Prikaz 1), što je statistički značajno ($p=0,0000$). Također značajna razlika je između srednjoškolske i populacije mlađe školske dobi (1. do 4. razred) gdje je $p=0,0000$. Taj trend smanjenja broja učenika u srednjim školama uključenih u treninge i natjecanja školskih športskih društava nije prihvatljiv te, štoviše, zabrinjava.

Postotak učenika u školskim športskim društvima

Prikaz 1. Usporedni prikaz uključenosti učenika u školska športska društva 1.-4. razred osnovnih škola, 5.-8. razred osnovnih škola i 1.-4. razred srednjih škola u Republici Hrvatskoj

Školske športske dvorane i školska športska igrališta

Školske športske građevine čine materijalnu bazu za razvoj školskoga športa. One se u pravilu grade za potrebe izvođenja nastave tjelesne i zdravstvene kulture u skladu s uvjetima utvrđenim nastavnim planovima i programima te državnim pedagoškim standardima.

U pogledu uvjeta za održavanje aktivnosti školskoga športa, tj. razine izgrađenosti školskih športskih dvorana i vanjskih športskih igrališta u osnovnim školama, situacija je prikazana u tablici 5. Najveći dio osnovnih škola u Republici Hrvatskoj odnosno 70% ima vlastitu školsku športsku dvoranu, a 83% škola vanjsko školsko športsko igralište. U tom pogledu najbolja je situacija u Varaždinskoj županiji i gradu Zagrebu gdje svega 5% odnosno 7% osnovnih škola nema vlastitu dvoranu.

Tablica 5. Izgrađenost školskih športskih dvorana i vanjskih igrališta u osnovnim školama* (podatci Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, ožujak 2009., prema Milanović i sur., 2009.)

Županija	Ukupan broj škola	Školska športska dvorana				Vanjska športska igrališta			
		Ima	%	Nema	%	Ima	%	Nema	%
Bjelovarsko-bilogorska	27	14	52%	13	48%	26	96%	1	4%
Brodsko-posavska	33	27	82%	6	18%	31	94%	2	6%
Dubrovačko-neretvanska	31	15	48%	16	52%	14	45%	17	55%
Istarska	48	27	56%	21	44%	36	75%	12	25%
Karlovačka	29	16	55%	13	45%	26	90%	3	10%
Koprivničko-križevačka	25	13	52%	12	48%	23	92%	2	8%
Krapinsko-zagorska	33	24	73%	9	27%	32	97%	1	3%
Ličko-senjska	15	10	67%	5	33%	13	87%	2	13%
Međimurska	31	15	48%	16	52%	28	90%	3	10%
Osječko-baranjska	70	59	84%	11	16%	61	87%	9	13%
Požeško-slavonska	14	5	36%	9	64%	13	93%	1	7%
Primorsko-goranska	58	45	78%	13	22%	41	71%	17	29%
Sisačko-moslavačka	35	28	80%	7	20%	26	74%	9	26%
Splitsko-dalmatinska	92	47	51%	45	49%	72	78%	20	22%
Šibensko-kninska	21	13	62%	8	38%	16	76%	5	24%
Varaždinska	41	39	95%	2	5%	36	88%	5	12%
Virovitičko-podravska	17	12	71%	5	29%	15	88%	2	12%
Vukovarsko-srijemska	54	38	70%	16	30%	47	87%	7	13%
Zadarska	37	24	65%	13	35%	31	84%	6	16%
Zagrebačka	46	32	70%	14	30%	37	80%	9	20%
Grad Zagreb	117	106	93%	11	7%	98	85%	19	15%
REPUBLIKA HRVATSKA	874	609	70%	265	30%	722	83%	152	17%

* Bez područnih, glazbenih i plesnih škola i učeničkih domova

Ograničavajući čimbenik za daljnji razvoj školskog športa je 265 osnovnih škola ili njih čak 30% koji nemaju vlastitu školsku športsku dvoranu. Najlošija je situacija u Požeško-slavonskoj županiji gdje čak 64% odnosno devet osnovnih škola nema školsku športsku dvoranu. Slijede ju Dubrovačko-neretvanska i Međimurska županija u kojima 52% ili po 16 škola nema vlastitu dvoranu. Brojčano najgora situacija je u Splitsko-dalmatinskoj županiji gdje 45 osnovnih škola ili njih 49% nema školsku športsku dvoranu.

U pogledu vanjskih športskih igrališta situacija je znatno povoljnija. U cijeloj zemlji, 152 osnovne škole (17%) nema vanjsko športsko igralište. Potrebno je istaknuti Dubrovačko-neretvansku županiju u kojoj, osim što 52% škola nema izgrađenu školsku športsku dvoranu, čak 55% škola nema niti vanjsko športsko igralište.

Ovu sliku izgrađenosti školskih športskih građevina donekle ublažuje činjenica da dio škola koristi školske športske dvorane ili vanjska športska igrališta susjednih škola. Isto tako je činjenica da dio škola koristi i javne športske dvorane za potrebe nastave tjelesne i zdravstvene kulture odnosno školskog športa. Međutim, ostaje činjenica da znatan broj školskih športskih društava u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj, nema osnovne materijalno-tehničke uvjete za razvoj školskoga športa.

Stanje izgrađenosti športskih građevina u srednjim školama prikazano je u tablici 6. Izvjesno je da je situacija lošija nego u osnovnim školama. Gotovo polovina srednjih škola u Republici Hrvatskoj, odnosno 176 srednjih škola ili 45%, nema vlastitu športsku dvoranu, 37 srednjih škola ili 9% koristi zajedničku dvoranu, dok 178 srednjih škola ili 46% ima vlastitu dvoranu. Najbolja situacija je u Ličko-senjskoj županiji gdje sve srednje škole imaju izgrađenu vlastitu športsku dvoranu. Najlošija situacija je u Dubrovačko-neretvanska gdje čak 79% srednjih škola nema športsku dvoranu, Slijede ju Istarska županija sa 71% i Međimurska županija sa 67% škola bez dvorana.

Što se vanjskih športskih igrališta tiče, situacija je još nepovoljnija. Čak 210 srednjih škola ili 54% u Republici Hrvatskoj nema izgrađena vanjska športska igrališta. Slično kao i kod osnovnih škola, nepovoljnu situaciju ublažava činjenica da neke srednje škole koriste športske dvorane i vanjska igrališta susjednih škola ili javne športske dvorane.

Tablica 6. Izgrađenost školskih športskih dvorana i vanjskih igrališta u srednjim školama* (podaci Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, ožujak 2009., prema Milanović i sur., 2009.)

	Broj škola	Ima dvoranu	Nema dvoranu	Koristi zajedničku dvoranu	Ima igralište	Nema igralište	Koriste zajedničko igralište
Zagrebačka	14	11 (79%)	1 (7%)	2 (14%)	9 (64%)	5 (36%)	0 (0%)
Krapinsko-zagorska	9	5 (56%)	4 (44%)	0 (0%)	7 (78%)	2 (22%)	0 (0%)
Sisačko-moslavačka	13	7 (54%)	6 (46%)	0 (0%)	7 (54%)	6 (46%)	0 (0%)
Karlovačka	13	6 (46%)	7 (54%)	0 (0%)	9 (69%)	4 (31%)	0 (0%)
Varaždinska	15	8 (54%)	5 (33%)	2 (13%)	7 (47%)	6 (40%)	2 (13%)
Koprivničko-križevačka	8	4 (50%)	3 (37%)	1 (13%)	3 (38%)	5 (62%)	0 (0%)

Bjelovarsko-bilogorska	13	2 (15%)	8 (61%)	3 (24%)	4 (31%)	9 (69%)	0 (0%)
Primorsko-goranska	32	18 (56%)	12 (37%)	2 (7%)	16 (50%)	16 (50%)	0 (0%)
Ličko-senjska	5	5 (100%)	0	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	0 (0%)
Virovitičko-podravska	8	4 (50%)	4 (50%)	0 (0%)	4 (50%)	4 (50%)	0 (0%)
Požeško-slavonska	7	2 (29%)	2 (29%)	3 (42%)	2 (29%)	2 (29%)	3 (42%)
Brodsko-posavska	11	6 (55%)	5 (45%)	0 (0%)	4 (36%)	7 (64%)	0 (0%)
Zadarska	20	9 (45%)	10 (50%)	1 (5%)	8 (40%)	10 (50%)	2 (10%)
Osječko-baranjska	29	12 (41%)	13 (45%)	4 (14%)	11 (38%)	18 (62%)	0 (0%)
Šibensko-kninska	12	4 (33%)	4 (33%)	4 (33%)	1 (8%)	11 (92%)	0 (0%)
Vukovarsko-srijemska	15	7 (47%)	5 (33%)	3 (20%)	9 (60%)	6 (40%)	0 (0%)
Splitsko-dalmatinska	46	12 (26%)	24 (52%)	10 (22%)	14 (31%)	26 (56%)	6 (13%)
Istarska	24	7 (29%)	17 (71%)	0 (0%)	9 (38%)	15 (62%)	0 (0%)
Dubrovačko-neretvanska	14	3 (21%)	11 (79%)	0 (0%)	4 (29%)	10 (71%)	0 (0%)
Međimurska	6	2 (33%)	4 (67%)	0 (0%)	2 (33%)	4 (67%)	0 (0%)
Grad Zagreb	77	44 (57%)	31 (40%)	2 (3%)	35 (46%)	41 (53%)	1 (1%)
	391	178 (46%)	176 (45%)	37 (9%)	167 (43%)	210 (54%)	14 (3%)

*Bez glazbenih i plesnih škola i učeničkih domova

Najveći broj osnovnih i srednjih škola, njih 80%, u provedenoj anketi izjasnilo se da uglavnom koristi dvorane, do 80% od ukupnog vremena, za potrebe provođenja redovite nastave tjelesne i zdravstvene kulture i izvannastavne športske aktivnosti, odnosno za rad školskih športskih društava.

Navedeni podaci o stanju školske športske infrastrukture ukazuju na nepovoljnu situaciju za daljnji razvoj školskoga športa. Opće stanje izgrađenosti i opremljenosti školskih športskih objekata u Republici Hrvatskoj nije na zadovoljavajućoj razini. Iako je situacija u proteklih nekoliko godina poboljšana, ipak je, u situaciji kada znatan postotak škola za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture koristi prostore poput školskih hodnika, adaptiranih učionica ili iznajmljuje dvorane, odnosno kada su postojeći objekti u lošem stanju i loše održavani i bez osnovne športske opreme ili rekvizita, teško govoriti o perspektivi razvoja školskoga športa u tim sredinama. Bez još većega angažiranja svih dionika sustava u rješavanje problema materijalno-tehničke osnove, neće u potpunosti biti moguće ostvariti željeni razvoj školskoga športa.

Financiranje školskog športa

Školski šport se u Hrvatskoj, sukladno Zakonu o športu, gotovo u potpunosti financira iz Državnog proračuna, odnosno proračuna lokalnih uprava i samouprava. Na nacionalnoj razini, ukoliko promatramo izdvajanja iz Državnog proračuna, za školski šport se u ovom trenutku izdvaja gotovo 9 milijuna kuna, što predstavlja značajna sredstva.

Tablica 7. Izdvajanja iz Državnog proračuna za školski šport u zadnjih 5 godina

godina	Ukupno
2007.	13.522.115,00
2008.	15.628.923,80
2009.	13.517.285,57
2010.	8.626.329,39
2011.	8.409.508,00

Voditelji školskih športskih društava

Sukladno Zakonu o športu jedino osobe koje imaju odgovarajući stupanj obrazovanja na razini sveučilišnog studija i ispunjavaju uvjete za nastavnika, odnosno profesora tjelesne i zdravstvene kulture mogu raditi s učenicima u školskim športskim društvima.

Prema podacima iz Strategije razvoja školskog športa u RH 2009.-2014. u školskim športskim društvima osnovnih škola, samo je 41% voditelja bilo nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture, dok je kod školskih športskih društava taj postotak bio nešto veći, odnosno 71% voditelja su bili nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture. (Milanović i sur., 2009)

OTVORENA PITANJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA ŠKOLSKOGA ŠPORTA

Situacija u školskom športu u RH znatno se popravila u nekoliko proteklih godina, prije svega od osnivanja Hrvatskoga školskoga športskoga saveza, krajem 2006. godine. Međutim, podaci jasno govore da s postojećim stanjem ne možemo biti zadovoljni.

Jedan od najvećih problema školskoga športa jest nepostojanje sustavnih i organiziranih trenažnih aktivnosti unutar školskoga športskoga društva. U hrvatskom obrazovnom sustavu, za izvannastavne aktivnosti na području školskoga športskoga društva, predviđena su samo dva školska sata tjedno za nastavnike TZK u osnovnim

školama, dok u srednjim školama nije predviđen niti jedan sat za izvannastavne aktivnosti školskoga športskoga društva. Iz toga proizlazi problem organiziranja trenažnih aktivnosti, odnosno plaćanja ili honoriranja voditelja tih aktivnosti unutar školskih športskih društava.

Zbog navedenih razloga, na školskim športskim natjecanjima, većinom nastupaju učenici koji su aktivno uključeni u rad i trenažne procese isključivo u športskim klubovima, a samo se natječu za ekipu svoje škole, odnosno školskoga športskoga društva. Ta činjenica dovodi do ključnoga pitanja, a to je definiranje školskoga športa, odnosno njegove uloge uopće. Je li cilj samo organizirati školska športska natjecanja za onu djecu koja se športom bave u klubovima ili treba onim učenicima koji inače nisu uključeni u rad športskih klubova omogućiti bavljenje športom u školama, pa tako i nastupanje u školskim športskim natjecanjima?

Ako u obzir uzmemo da u Republici Hrvatskoj djeluje nešto više od 1.200 školskih športskih društava, i u prosjeku svako školsko športsko društvo ima sekcije u 5 športova u muškoj i 5 športova u ženskoj konkurenciji. Dolazimo do brojke od 10 sekcija po školskom športskom društvu. Da svaka sekcija ima treninge samo dva puta tjedno, to je 20 sati treninga tjedno. Postavlja se pitanje da li, u prosjeku dva nastavnika TZK, u pojedinoj školi, mogu uz sve svoje obveze u nastavi TZK, odraditi još dodatnih 20 sati treninga tjedno za potrebe školskoga športskoga društva? A to onda dovodi do ili zapošljavanja novih kineziologa u školama zaduženih za školski šport kao i honoriranja rada vanjskih suradnika u školama.

Posebno su pitanje objekti i oprema za rad školskih športskih društava. Iz podataka je vidljivo kako 290 osnovnih škola i 200 srednjih škola nema školsku športsku dvoranu. Postojanje školske športske dvorane glavni je preduvjet za postojanjem školskoga športa uopće.

U cilju daljnjeg razvoja školskoga športa u Republici Hrvatskoj potrebno je jasno definirati ciljeve i zadaće školskoga športa, omogućiti učenicima sustavan i organiziran trenažni proces unutar školskoga športskoga društva, propisati mjere koje će stručnim kadrovima omogućiti zapošljavanje, ili stalno ili honorarno, u sustavu školskoga športa kao i osigurati dovoljno financijskih sredstava za angažiranje novih stručnih kadrova, unaprijediti sustav natjecanja školskih športskih društava, izgraditi školske športske dvorane u svim onim školama koje nemaju svoju školsku športsku dvoranu te obnoviti školske športske dvorane koje nisu dovoljno kvalitetne te kvalitetnije riješiti pitanje financiranja školskih športskih društava, odnosno školskih športskih saveza.

ZAKLJUČAK

Iz navedenog vidljivo je kako ne postoje značajne razlike u organizaciji i sustavu školskog športa u Hrvatskoj i zemljama Europske unije. Vidljivo je kako su u Danskoj, Bugarskoj i Izraelu školski šport i školska športska natjecanja organizirana na gotovo identičan način kao u Hrvatskoj. Školska športska natjecanja se organiziraju na nekoliko regionalnih razina i to u onim športovima koji se nalaze u kurikulumu TZK, odnosno u najpopularnijim športovima. Zanimljivo je istaknuti kako Izraelci imaju propisanu obavezu minimalnih sati treninga tjedno u svakoj školskoj športskoj sekciji kako bi se uopće mogli natjecati. Sustav školskog športa u Engleskoj u određenoj mjeri je izuetak od navedenih zemalja. U posljednjem desetljeću učinjeni su značajni iskoraci, doneseni su strategija i program razvoja školskog športa te utrošena su značajna financijska sredstva što je rezultiralo procvatom školskog športa. Jedna od zanimljivosti Engleskog sustava je izuzetno veliki broj učenika uključenih u međurazredna školska športska natjecanja, što im predstavlja temelj školskog športa. Isto tako, u Engleskoj ne bježe od suradnje škola sa športskim klubovima, naprotiv potiču ju te tako svaka škola ima suradnju s, prosječno, 6 športskih klubova.

LITERATURA

1. Department for children, schools and families (2007) 2006/07 School Sport Survey. <http://tblp.localknowledge.co.uk/Assets/3715/national%20pesscl%20survey%202006-2007.pdf> (15.3.2011.)
2. Department for Education and Skills (DfES) and the Department for Culture, Media and Sport (DCMS) (2005). The National PE, School Sport and Club Links Strategy. www.ofsted.gov.uk/Ofsted-home/Publications-and-research/Browse-all-by/Education/Curriculum/Physical-education/Primary/The-physical-education-school-sport-and-club-links-strategy (10. 12. 2010.)
3. Godišnjak Hrvatskog školskog športskog saveza 2008./2009.
4. Godišnjak Hrvatskog školskog športskog saveza 2009./2010.
5. International School Sport Federation (2002). ISF Open Door November 2002. http://www.isfsports.org/schoolsport/numero_opendoor/isf_2002.pdf (1. 3. 2011.)
6. International School Sport Federation (2005). ISF Open Door October 2005. http://www.isfsports.org/schoolsport/numero_opendoor/ISF_2005.pdf (1. 3. 2011.)
7. International School Sport Federation (2006). ISF Statutes. <http://www.isfsports.org/sports/images/public/Restricted%20Information/4%20Booklets%202006%20-%20d%20%28E%29/Statutes%202006%20-%20d.pdf> (15. 2. 2011.)

8. International School Sport Federation (2006a). ISF Open Door December 2006. <http://www.isfsports.org/sports/images/public/Inside%20ISF/opendoor/Open%20Door%202006.pdf> (1. 3. 2011.)
9. Milanović, D. i sur. (2009). Strategija razvoja školskog športa u Republici Hrvatskoj 2009. - 2014. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
10. Milanović, D., Jukić, I., Čustonja, Z., Šimek, S. (2004). Tjelesno vježbanje i sport u odgojno-obrazovnom procesu – strateški pristup. U: I. Prskalo (ur.) Zborniku radova međunarodnog znanstveno-stručnog skupa „Škola i razvoj”, Topusko, 13-14 svibnja, str. 28-37. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
11. www.isfsports.org
12. www.skolski-sport.hr
13. Zakon o športu, Narodne novine, 71/06, 150/08 i 124/10.